

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av utsökningslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att till utsökningslagen fogas bestämmelser som gör det möjligt att förhindra att någon genom konstgjorda arrangemang undandrar sig utsökning. Syftet med propositionen är att främja en jämlik behandling av gäldenärerna vid utsökningsförfarandet och resultaten av utsökningen i de fall då gäldenären på otillbörliga sätt försöker undvika att fullgöra sina skyldigheter.

I utsökningslagen förslås bli intagen en bestämmelse enligt vilken ett arrangemang som utnyttjar en rättslig form som inte motsvarar sakens egentliga natur eller syftemål i uppenbart syfte att undvika utsökning eller undanhålla borgenärerna tillgångar inte utgör något hinder för utmätning. Utmätning får

dock inte vidtas om en utomstående gör det sannolikt att utmätningen kränker hans verkliga rätt.

Enligt förslaget skall det förhindras att någon kan undvika utsökning med hjälp av obefogat stora naturaförmåner. Tillämpningsområdet för bestämmelsen om fastställande av skälig lön föreslås bli utvidgat att omfatta också gäldenärens eget företag i sådana fall då det är klart att gäldenären försöker undvika utsökning. Dessutom ingår i förslaget en bestämmelse som gör det möjligt att förhindra undvikande av utsökning genom ett konto med kredit.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Inledning	3
2. Nuläge	3
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	5
3.1. Mål och medel	5
3.2. De viktigaste förslagen	7
4. Propositionens verkningar	9
5. Beredningen av propositionen	9
6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	10
6.1. Samband med andra propositioner	10
6.2. Samband med internationella fördrag och skyldigheter	10
DETALJMOTIVERING	11
1. Lagförslag	11
2. Ikraftträdande	18
3. Lagstiftningsordning	18
LAGFÖRSLAG	19
Lag om ändring av utsökningslagen	19
BILAGA	21
Parallelltext	21

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Vid justitieministeriet pågår som bäst en totalreform av utsökningslagstiftningen. År 1996 trädde en omfattande delreform i kraft, genom vilken utsökningsorganisationen och utsökningens besvärssystem förnyades och överexekutorsinstitutionen indrogs. Därefter har det genomförts vissa separata reformer av utsökningslagen (37/1895) som har ansetts vara brådskande, gällande bl.a. utsökningsmyndigheternas rätt att få information (171/1997) samt gäldenärens separationsrätt och systemet med frimånad vid utmätning av lön och pension (378/1997).

En mångfald exempel ur utsökningspraxis visar att utsökningsgäldenärernas inbördes jämställdhet har ställts på prov, eftersom en del av dem har förmått undvika utsökning, medan hos andra har mätts ut de belopp som lagen tillåter. Också Kommissionen utsökning 2000 har i sitt betänkande (kommittébetänkande 1998:2) ansett att tyngdpunkten i utsökningen inte får ligga på de s.k. lätta indrivningsfallen.

Av ovan nämnda orsaker har det blivit nödvändigt att enligt en snabbare tidtabell än totalreformen av utsökningslagen bereda en separat lagändring som skapar en klarare lagstiftningsmässig grund för utsökningsväsendets specialindrivning och övriga svåra fall inom utsökningsverksamheten, men som samtidigt uppställer gränser för denna verksamhet genom att ange villkoren och förutsättningarna för den.

Utsökningens effektivitet och jämställdheten mellan gäldenärerna bygger inte enbart på lagstiftning. Justitieministeriet har i sina resultatmål för år 1999 som mål uppställt att specialindrivningen skall utvecklas och ökas. I och med att lagstiftningen blir allt mera krävande är utbildningen av utsökningspersonalen en fråga av största vikt. Därför har man utvecklat den systematiska grundutbildningen och kompletterande utbildningen för utsökningspersonalen. Vid justitieministeriet pågår också en revidering av utsökningspersonalens avlöningssystem.

De ändringar som nu föreslås står i samklang med statsrådets principbeslut av den 22 oktober 1998, med ett handlingsprogram för att minska den ekonomiska brottsligheten

och den ekonomiska gråzonen för åren 1999–2001. Med hjälp av programmet har man för avsikt att främja den sunda konkurrensen inom näringslivet och förbättra dess verksamhetsförutsättningar. Ett syfte med principbeslutet är att genom beredning av lagstiftning och initiativ få till stånd bestämmelser som minskar de ekonomiska brotten och den ekonomiska gråzonen.

I och med totalreformen av utsökningslagstiftningen har man för avsikt att utveckla utsökningsväsendet på ett mångsidigt sätt. Föräldrade förfaranden t.ex. vid vräkning skall förnyas för att förbättra svarandens rättsskydd. Systemet med frimånader skall utvecklas i syfte att lindra de negativa följderna av en långvarig utsökning, och bestämmelser om betalningstid och betalningsprogram skall beredas. Vid beredningen utreds också den för överskuldsatta utsökningsgäldenärer viktiga frågan om en maximtid för utsökningsförfarandet kunde fastställas. Också i betänkandet av Kommissionen utsökning 2000 har man påtalat nackdelarna med ett långvarigt utsökningsförfarande.

2. Nuläge

Rättsordningen har blivit allt mera mångfacetterad. Detta i kombination med utvecklingen mot internationalisering har skapat en mångfald olika rättsliga institut. Följden har blivit att i sig godtagbara rättsliga former utnyttjas också i syfte att undvika utsökning eller för att föra tillgångar utom räckhåll för konkursborgenärerna. I ett sådant arrangemang är det ofta frågan om tillgångar av ansevärda värden.

I utsökningspraxis har det kommit fram olika sätt att hålla sig undan utsökning. Det har bl.a. observerats att ett påstående om en utomståendes äganderätt kan avse en part som inte kan betraktas som en äkta utomstående, utan det är enbart frågan om gäldenärens intressen. Med hjälp av en viss juridisk form har man fått ett egendomsarrangemang att se ut som ett separat intresse från gäldenären. När saken har utretts, kan det ha konstaterats, att gäldenären trots allt i förhållande till tillgångarna utövar en ägares befogenheter med hjälp av olika arrangemang som

ofta kan upplösas när gäldenären så önskar. I själva verket har det i stor utsträckning varit frågan om olika "registreringsoperationer", och utmätning av tillgångar som omfattas av ett sådant arrangemang skulle enbart beröra gäldenärens egna rättigheter.

Under de senaste åren har man särskilt kunnat se en ökning av de arrangemang genom vilka egendom som utnyttjas av gäldenären tillhör ett bolag som är bildat i ett land med låg beskattning så att ägarnas eller förmånstagarnas ansvar är begränsat (t.ex. Limited-bolag), dvs. ett så kallat skatteparadisbolag. Det är typiskt för dessa fall att egendomen de facto utnyttjas och förvaltas av gäldenären, men äganderätten tillhör formellt ett bolag av det ovan nämnda slaget. Gäldenären är hemlig förmånstagare - ägare, medan äganderätten enligt de offentliga handlingarna tillhör de formella ägarna, ett s.k. förvaltningsservicebolag. Den verkliga bestämmanderätten tillhör gäldenären på den grund att den juridiska ägaren har förbundit sig att sköta egendomen på det sätt som förmånstagaren bestämmer och förmånstagaren har fått en vittgående fullmakt, som bl.a. berättigar honom att fritt använda bolagets bankkonton. Gäldenärerna har också utnyttjat Trust-arrangemang, enligt vilka en utländsk betrodd intressebevakare blir laglig ägare till tillgångarna, men arrangemanget kan upplösas när gäldenären så önskar. Dessa juridiska institut är normalt helt acceptabla och ofta viktiga redskap för affärsverksamheten. De skall bedömas på annat sätt när de utnyttjas för att kringgå skyldigheter.

I utsköningslagen finns ingen uttrycklig bestämmelse enligt vilken sådana arrangemang som utnyttjas för att undgå utsköning kunde åsidosättas. Rättsliga åtgärder som är utan verkan beaktas också i utsköningsförfarandet. I 34 § lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (228/1929) talas om skriftliga handlingar som upprättats för skens skull, s.k. simulerade rättshandlingar, där ingendera parten har avsett rättshandlingen att vara verklig, dvs. viljan att genomföra rättshandlingen saknas. En sådan rättshandling är utan verkan och verkninglösheten kan åberopas av vardera parten och av borgenärerna. För en borgenär kan det dock vara svårt att åberopa att en simulerad rättshandling är utan verkan, eftersom det ofta är problematiskt att bevisa parternas verkliga vilja. Om det kan bevisas att en

rättshandling är simulerad, är den utan verkan vid utsköningsförfarandet också utan någon uttrycklig bestämmelse om saken. Det är dock oklart huruvida Limited- och Trust-arrangemangen eller kombinationer av dem kan betraktas som simulerade rättshandlingar i den mening som avses i 34 § lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, eftersom paragrafen gäller avsaknad av rättshandlingsvilja, vilket leder till verkninglöshet i fråga om den enskilda rättshandlingen. T.ex. när det gäller skatteparadisarrangemang behöver de enskilda rättshandlingarna inte vara simulerade rättshandlingar och därmed utan verkan. Däremot kan dessa arrangemang ofta som helhet objektivt bedömda anses vara konstgjorda, även om det i arrangemangen kan ingå enskilda överlåtelser av aktier och andra tillgångar som är simulerade rättshandlingar.

Enligt 4 kap. 10 § utsköningslagen skapar gäldenärens besittning en ägarpresumtion. Denna presumtion kan en utomstående rubba genom att framlägga sannolika skäl till stöd för sin äganderätt. Därmed är bevisbördan omvänd. Syftet med paragrafen är att ordna skydd för den utomstående i det fall att egendomen finns i gäldenärens besittning. Om däremot egendomen finns i en utomståendes besittning kan den mätas ut som betalning av gäldenärens skulder om den av omständigheterna att döma sannolikt tillhör gäldenären. När utmätningen bygger på sådana sannolikhetsbevis, skall en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist enligt paragrafen alltid ges. Den i paragrafen reglerade frågan om äganderätten ses därmed närmast ur bevisningssynpunkt. I vissa fall kan man vid arrangemang som vidtagits för att undgå utsköning lägga fram bevis för att egendomen tillhör en utomstående. Problemet är bara det att en utomstående inte kan betraktas som en separat intressesfär i förhållande till gäldenären.

I rättspraxis har man i vissa fall godkänt utmätning av egendom som tillhör ett skatteparadisbolag som betalning av gäldenärens fordringar, t.ex. Helsingfors hovrätts utslag 1655, 26.5.1998 U 98/30, saknar laga kraft, och dom 2501, 25.8.1998 S 98/509, saknar laga kraft. Prejudikat från högsta domstolen finns ännu inte. I det första avgörandet bedömdes skatteparadisbolagets äganderätt närmast som en bevisningsfråga. I det senare avgörandet granskas frågan också ur den aspekten att gäldenären och skatteparadisbo-

laget likställs. I tingsrättens beslut konstateras bl.a. att ingenting tydde på att det de facto bakom bolaget ur rättegångsaspect förutom utmätningsgäldenären fanns en eller flera andra fysiska personer med kännedom om saken. I beslutet konstateras att utmätningsgäldenären och kåranden är helt likställbara och att de handlingar som ligger till grund för käromålet hade uppgjorts av utmätningsgäldenären ensam. Egendomen hade varit i gäldenärens besittning när den togs i beslag. Tingsrätten ansåg att utan utomstående bevisning kunde det inte anses utrett att egendomen hade överlämnats åt en utomstående som betalning. Hovrätten godkände tingsrättens avgörande och motivering.

Också lagen om återvinning till konkursbo (758/1991), nedan *återvinningslagen*, kan vid konkurs och utsökning tillämpas på konstgjorda arrangemang som vidtagits till borgenärernas skada. Det kan visserligen visa sig övermäktigt att utreda alla de överlåtelser som ligger bakom arrangemanget. Syftet med bestämmelserna om återvinning är att återge borgenärerna den förlust av egendomsvärdet som gäldenärens överlåtelser till borgenärernas skada har föranlett, men samtidigt att ordna överlåtelsetagarens rättsskydd bland annat genom tidsgränser för återgången. Denna utgångspunkt antyder en äkta och i förhållande till gäldenären separat, om än ofta närstående intressesfär. I de fall då någon sådan intressesfär inte finns, utan det är frågan om att någon utnyttjar en rättslig form för att undvika utsökning, blir det onödigt tungrott att tillämpa förfarandet med återvinning. Trots att en utomstående som en separat juridisk person kunde accepteras som part i processen, är det i de flesta fall gäldenären själv som skulle föra talan för sitt konstgjorda arrangemang. Grundtanken i återvinningslagen om att när tillräckligt lång tid har förflutit skall den utomståendes fäng skyddas passas dessutom inte in på konstgjorda arrangemang, där tidsaspekten inte har samma betydelse.

I utsökningspraxis har det också konstaterats en del förfaranden som visserligen är mindre omfattande än skatteparadisarrangemangen men som trots det bör anses vara otillbörliga med tanke på jämställdheten mellan gäldenärerna och för borgenärerna. Det är till exempel inte sällsynt att en gäldenär tar ut hela eller nästan hela sin lön i form av naturaförmåner. Enligt 4 kap. 6 b § 1 mom. utsökningslagen skall vid uträkning

av lörens belopp även beaktas värdet av därtill hörande naturaförmåner enligt gängse pris på orten. Bestämmelsen möjliggör dock inte verkställighet om naturaförmånernas sammanräknade värde motsvarar gängse lön.

Enligt 4 kap. 9 b § utsökningslagen kan utmätningssmannen besluta vilket belopp som utgör skäligen lön i det fall att en gäldenär i uppenbar avsikt att undgå utmätning arbetar utan lön i ett företag som tillhör någon annan eller arbetar mot en ersättning som är uppenbart mindre än vad som på orten i allmänhet betalas för sådant arbete. Sedan tillämpningsområdet för denna bestämmelse år 1996 utvidgats att utöver underhållsbidrag också gälla andra fordringar, konstaterades att många gäldenärer i syfte att undvika utsökning överförde hela aktiestocken i ett aktiebolag på sig själva. Om gäldenärens företag har formen av firma, likställs redan i dag alla företags tillgångar och inkomster med gäldenären.

Också upplåning, särskilt i form av bankkonton med kredit, har i vissa fall utnyttjats i syfte att undvika utsökning. Konton med kredit är nyttiga och nödvändiga i företagsverksamheten, i och med att de inom ramen för de avtalade kontovillkoren möjliggör flexibla kreditarrangemang. På dem har de inflytande medlen varit återbetalning av krediten och de lyftade medlen har på sätt och vis motsvarat upptagande av tilläggskredit inom de överenskomna ramarna. Om kontosaldo hela tiden har hållits negativt, har utmätningssmannen inte kunnat mäta ut pengar från kontot. Tack vare sina vidsträckta möjligheter att få fram uppgifter har dock utmätningssmannen i allmänhet genom rätt utställda betalningsförbud kunnat förhindra att medel betalas in på ett konto med kredit. I utsökningspraxis känner man till fall, visserligen sällsynta sådana, där gäldenären har kunnat utnyttja att inbetalningar görs från ett stort antal källor, och då har utmätningssmannen av praktiska skäl inte kunnat meddela dem alla betalningsförbud. En sådan situation kan uppstå t.ex. om ett tidnings- eller annat ombud dirigerar abonnentavgifter till ett konto med kredit.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Mål och medel

Syftet med propositionen är att komplet-

tera utsökningslagen med bestämmelser med stöd av vilka man kunde göra de i förslaget nämnda konstgjorda arrangemangen verkningsslösa i det fall att utsökningen förhindras till borgenärernas skada till följd av ett sådant arrangemang. Bestämmelserna har utarbetats med särskild hänsyn till utomståendes rättsskydd. De föreslagna bestämmelserna anses vara motiverade i syfte att främja en jämlik behandling av gäldenärerna, att upprätthålla betalningsmoralen och att skydda borgenärernas intressen. Undvikande av utsökning genom konstgjorda arrangemang är särskilt förkastligt i de fall då borgenären själv befinner sig i en svag ställning ekonomiskt, vilket ofta är fallet för t.ex. mottagare av underhållsbidrag, borgensmän och andra motsvarande privatpersoner samt brottsoffer och andra skadeståndstagare.

Enligt betänkandet av Utsökning 2000-kommissionen finns det tecken på att man också i framtiden försöker effektivisera utsökningsförfarandet, men med hänsyn till parternas och utomståendes rättsskydd. Tyngdpunkten i effektiveringen bör enligt kommissionen ligga på de fall där gäldenären på otillbörliga sätt försöker undvika verkställighet. I kommissionens betänkande konstateras, att strävan efter effektivitet uppenbarligen är ett rätt allmänt godkänt mål i de fall då det är frågan om simulerade rättshandlingar eller en gäldenär som har vidtagit arrangemang som belastas av återvinningsgrunder eller som har placerat sina tillgångar i utländsk ägo.

Kommissionen har också påtalat att en ökad effektivitet när det gäller gäldenärer som uppenbart är ovilliga att betala är viktig för att utsökningen skall vara trovärdig och ha en förebyggande verkan, men också med tanke på samhällsmoralen och jämställdheten mellan gäldenärerna. Medborgarnas rättskänsla säras enligt betänkandet också om utsökningsväsendet förmår agera effektivt i fråga om löntagare och andra "svaga" gäldenärer, men måste ge upp inför de gäldenärer som har ekonomiska möjligheter att flytta sina tillgångar utom räckhåll för utsökningen.

I statsrådets verksamhetsprogram för att begränsa den ekonomiska brottsligheten och den ekonomiska gråzonen uppställs på samma sätt som i motsvarande tidigare program som mål att kraftigt minska den ekonomiska brottsligheten och den ekonomiska gråzonen samt de skador som dessa föranleder.

Uttalandena av Kommissionen utsökning 2000 i kombination med de mål som finns angivna i statsrådets handlingsprogram anger också målen för denna proposition. Denna målsättning innebär ingen konflikt med de sociala prioriteringarna i utsökningsförfarandet eller humaniseringen av de olika förfaringssätten. I samband med totalreformen av utsökningslagstiftningen har man tvärtom för avsikt att utveckla t.ex. systemet med frimånader vid utmätning av lön, att utreda vilken maximitid som är acceptabel för utsökningen samt att förnya bl.a. förfarandet vid vräkning.

Missbruk av rättsliga former kan förhindras genom en bestämmelse som gör det möjligt att lämna konstgjorda arrangemang obeaktade, dvs. åsidosätta dem. En motsvarande bestämmelse finns också i 28 § 1 mom. lagen om beskattningsförfarande (1558/1995). Där sägs att om ett förhållande eller en åtgärd har givits sådan rättslig form som inte motsvarar sakens egentliga natur eller syftemål, skall vid beskattningen trots det förfaras som om den riktiga formen hade använts i saken. En sådan bestämmelse har funnits i vår rättsordning redan i omkring fyra decennier. En bestämmelse som motsvarar åsidosättande av konstgjorda arrangemang ingår också i 2 a § lagen om lönegaranti (649/1973), enligt vilken en arbetstagar inte har rätt till betalning enligt lönegarantin på grundvalen av avtal eller med avtal jämförbart faktiskt arrangemang, om avtalet uppenbarligen ingåtts i det syftet att staten till arbetstagarerna skall erlägga betalning enligt lönegarantin för en fordran som är grundad på arbetsförhållandet. En motsvarande bestämmelse finns också i regeringens proposition med förslag till en ny lönegarantilag (RP 104/1998 rd). Enligt 8 § 1 mom. i punkten i förslaget kan betalning enligt lönegarantin förvägras, om arbetstagarernas fordran baserar sig på ett avtal eller arrangemang som uppenbart har ingåtts eller vidtagits i syfte att få betalning enligt lönegarantin.

I domstolspraxis enligt Common Law finns en etablerad princip enligt vilken bolagsform inte får användas för bedrägeri eller som redskap för undvikande av avtalsenliga skyldigheter eller andra lagenliga skyldigheter. I vissa fall har domstolarna åsidosatt att ett bolag haft karaktären av separat juridisk person, eller lämnat detta faktum utan avseende ('lifting the veil of incorpora-

tion').

Vid utsokningsförfarandet är det viktigt att man sörjer för att utmätningen inte leder till förluster för utomstående. En konstgjord rättslig form får därmed inte kränka en utomståendes rättigheter, utan det skall vara frågan om enbart gäldenärens intressen som har dolts bakom en rättslig kuliss.

Eftersom de finska utsokningsmyndigheterna är behöriga endast på finskt territorium, kan bestämmelsen om åsidosättande av konstgjorda egendomsarrangemang tillämpas endast om tillgångarna finns i Finland. Om tillgångarna däremot finns utomlands, saknar de finska utsokningsmyndigheterna behörighet. Borgenären kan då tillgripa t.ex. det förfarande som nämns i konventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (FördrS 44/1993), nedan *Luganokonventionen*.

Också övriga i avsnitt 2 beskrivna konstgjorda arrangemang kan göras verkningslösa genom uttryckliga bestämmelser. Här är det frågan om verkliga förfaranden och inte om utnyttjande av en rättslig form. Dessa verkliga arrangemang karakteriseras av att de väsentligt avviker från det sedvanliga och att ofta också den andra parten agerar i samförstånd med gäldenären för att kringgå utsokning.

De metoder som föreslås för att uppnå målen är relativt långtgående. Man har försökt beakta rättsskyddsaspekterna inte bara i utformningen av bestämmelserna, utan också så att alla nu föreslagna förfaranden skall vara sådana att utmätningsmannen, som har juridisk utbildning, har uteslutande behörighet i dem. Utmätningmännen skall få behövlig utbildning. Justitieministeriet kommer också att följa upp hur bestämmelserna tillämpas i praktiken. Via utsokningsbesvär eller talan i verkställighetstvist har parterna också alltid på normalt sätt rätt att föra utmätningsmannens avgöranden till domstol för kontroll.

3.2. De viktigaste förslagen

För att man skall kunna minska de förluster som borgenärerna åsamkas av de konstgjorda arrangemangen, föreslås att till 4 kap. 9 § utsokningslagen fogas ett nytt 4 mom., som gör det möjligt att åsidosätta ett sådant arrangemang. Enligt momentet förhindrar en invändning om äganderätt av en

utomstående inte verkställigheten om den utomståendes ställning konstateras bygga på ett egendoms- eller annat arrangemang med en sådan rättslig form som inte motsvarar sakens egentliga natur eller syftemål, med beaktande av att gäldenären har en bestämmanderätt eller kan agera på motsvarande sätt som en ägare eller av de fördelar han får och andra motsvarande omständigheter. En ytterligare förutsättning är att denna rättsliga form uppenbart utnyttjas för att undvika utsokning eller hålla tillgångarna utom räckhåll för borgenärerna. Utmätning får dock inte verkställas om en utomstående som deltar i arrangemangen gör det sannolikt att utmätningen kränker hans verkliga rätt. Momentet gäller också inkomst som gäldenären dirigerar till ett konstgjort arrangemang.

Det nya momentet tillåter därmed endast åsidosättande av en konstgjord rättslig form, inte kränkning av en utomståendes verkliga rätt. Den föreslagna bestämmelsen blir sekundär i förhållande till annan verkställighet.

Bestämmelsen skall gälla olika konstgjorda arrangemang i vilka en viss rättslig form används enbart som fasad. Bestämmelsen gör det lättare att juridiskt bedöma en sådan situation där gäldenärens rättshandlingar inte kan betraktas som ogiltiga simulerade rättshandlingar enligt tolkningen av ordalydelsen i 34 § lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område och inte heller som konstgjorda dokument, utan det har framlagts bevis för att äganderätten tillhör en utomstående men denne dock inte kan betraktas som en utomstående i utsokningslagens traditionella mening och därmed anses vara i behov av skydd för utomstående, utan det är frågan om enbart gäldenärens intressen. Eftersom inte heller en återvinningsrättegång i dessa fall nödvändigtvis motsvarar sitt syfte, är det motiverat att införa en uttrycklig bestämmelse om villkoren för åsidosättande av rättslig form, med beaktande av att det i dessa arrangemang kan vara frågan om betydande penningvärden.

Avsikten är inte att genom den föreslagna bestämmelsen till någon del begränsa någons rätt att välja den rättsliga form han finner ändamålsenlig för att bedriva sin närings- eller företagsverksamhet. Bestämmelsen innebär bara en begränsning av gäldenärens möjlighet att ställa upp en rättslig form som enbart ett konstgjort hinder för verkställighet. Inte heller åsidosättande av en konst-

gjord form innebär att arrangemanget upplöses civilrättsligt, utan endast att arrangemangets rättsliga verkan åsidosätts till den del som det förhindrar betalning av skulder.

Att någon spekulerar med rättsliga institutioner i syfte att slippa betala sina skulder kan inte anses vara godtagbart eller förenligt med allmän rättsuppfattning. Om en allmän bestämmelse om undvikande av utsökning fogas till utsökningslagen blir det möjligt att omintetgöra åtminstone en del av de grövsta formerna för undvikande av utsökning som kan komma att uppstå i framtiden och som nu inte kan förutses. Bestämmelsen skulle således uppenbarligen också ha en förebyggande verkan.

Den föreslagna bestämmelsen innebär att också en rättslig form som i sig är civilrättsligt giltig kan åsidosättas vid utsökning. Det är frågan om ett principiellt viktigt avgörande i lagstiftningen om de förutsättningar under vilka ett utsökningsrättsligt avgörande kan avvika från det slutresultat som uppnås i civilrättsligt hänseende. Denna avvikelse får dock inte kränka en utomståendes verkliga rätt, utan endast begränsa gäldenärens möjlighet att till sina borgenärens skada utnyttja de rättsliga former som rättsordningen har utvecklat för andra syften. Här är det frågan om "form utan materiellt innehåll". Gäldenären kan förebygga risken för att bestämmelsen tillämpas genom att redan på förhand beakta att rättsordningen inte erbjuder någon fördel av att egendomsarrangemanget är konstgjort på det sätt som avses i bestämmelsen.

Den föreslagna bestämmelsen begränsar inte de nuvarande möjligheterna att lämna en viss rättshandling eller ett arrangemang utan beaktande på annan grund. T.ex. ett avtal som visar sig vara en simulerad rättshandling blir utan begränsning verkningslös vid utsökningsförfarande direkt med stöd av 34 § lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, på samma sätt som i dag. Likaså är en rättshandling som aldrig har genomförts, utan det är frågan om ett uppdiktat dokument, utan verkan.

Också i det fall att en utomstående är en s.k. skenbar ägare kan egendomen redan i dag mätas ut till betalning av gäldenärens skulder och egendomen tillhör gäldenärens konkursbo. Ett sådant "ägande för annans räkning" kan uppkomma genom avtal. I dessa fall har utsökningsgäldenären samma befohigheter som en ägare i förhållande till

objektet, trots att hans avtalspartner uppträder som ägare utåt. Ibland förekommer dock svåra problem med bevisningen och utredningen av vem som är den verkliga ägaren i dessa bulvanförhållanden. Gemensamt för mellanhandsförhållandena och de konstgjorda egendomsarrangemang som avses i det föreslagna 4 kap. 9 § 4 mom. utsökningslagen är att mellanhanden eller den utomstående som är med i arrangemanget är helt osjälvständig i förhållande till gäldenären. Avtalsparten eller arrangemanget kan finnas till enbart för att utåt "vara" ägare, så att föremålet eller egendomen inte skall användas till betalning av gäldenärens skulder vid utsöknings- eller konkursförfarande.

Det föreslagna tillägget till 4 kap. 9 § utsökningslagen innebär att frågan om utmätningen är berättigad bygger på objektivt iakttagbara motstridigheter mellan den formella äganderätten och innehav, bestämmanderätt, gäldenärens fördelar och andra sådana yttre kännetecken som normalt har att göra med ägandet. Denna konflikt skapar en legitimitetsgrund för utsökningen som är jämförbar med den äganderättspresumtion som uppstår vid innehav och som regleras i 4 kap. 10 § utsökningslagen. En utomstående kunde dock lägga fram motbevis för att en utmätning trots konflikten sannolikt skulle kränka hans verkliga rätt. Motsvarande omvända bevisböda finns också i 4 kap. 10 § utsökningslagen när gäldenären har innehaft egendomen. Eftersom den föreslagna bestämmelsen innebär att namnprincipen åsidosätts under de förutsättningar som anges i paragrafen, skall rättsskyddet för utomstående anses förutsätta att full bevisning för att en utomståendes rättigheter kränks inte kan krävas av honom vid utsökningsförfarandet, utan att det räcker med sannolikhetsbevisning för att utmätning skall kunna förhindras.

Enligt motsvarande grunder bedöms huruvida viss egendom tillhör ett konkursbo. Enligt 45 § konkursstadgan (31/1868) räknas nämligen till konkursboet all den egendom som kan utmätas och som tillhörde gäldenären vid konkursens början eller som tillfaller honom före konkursens slut samt allt vad som återvinns till boet enligt bestämmelserna om återvinning till konkursbo. Till de delar som t.ex. separationsrätt inte gäller för sådan egendom, hör den också till gäldenärens konkursbo. Därmed kunde man också vid konkurs åsidosätta motsvarande konst-

gjorda egendomsarrangemang som inte motsvarar verkligheten och som inte är förknippade med utomstående intressen.

Möjligheten att utnyttja naturaförmåner föreslås bli förhindrad genom ett nytt 3 mom. som föreslås bli fogat till 4 kap. 6 b § utsökningslagen. Om lönen i uppenbart syfte att undvika utsökning tas ut i form av alltför stora och ogrundade naturaförmåner, kan förfarandet med stöd av momentet åsidosättas och ett betalningsförbud meddelas, som om en tillräckligt stor del av lönen betalades i pengar.

Arbete till för liten lön i eget företag i syfte att undvika utsökning föreslås bli förhindrat genom en breddning av tillämpningsområdet för 4 kap. 9 b § utsökningslagen. Exempelvis ett aktiebolag, där gäldenären själv äger aktierna, är en separat juridisk person för vilken gäldenären inte utan orsak får utföra arbete utan vederlag till skada för sina borgenärer. I dessa fall kan man misstänka att gäldenären utanför bokföringen eller på annat sätt tar ut pengar eller förmåner ur företaget, särskilt om hans yttre levnadsförhållanden antyder, att han använder relativt mycket pengar. Å andra sidan bör gäldenären, eftersom han också utövar ägarens bestämmanderätt i företaget, ha rätt att välja den form i vilken han av företaget får gottgörelse för sitt arbete. Gäldenären kan t.ex. ta ut gottgörelsen i form av dividender. Eftersom företagarens ersättning för eget arbete utgör en naturlig buffert vid eventuella lönsamhetsproblem, föreslås att bestämmelsen kunde tillämpas endast vid grova fall. För att en skälig lön skall fastställas förutsätts det att det är uppenbart att den låga lönen har samband med undvikande av utsökning.

Undvikande av utsökning genom konto med kredit föreslås bli förhindrat genom att till 3 kap. utsökningslagen fogas en ny 36 a §. I paragrafen har man försökt se till att den normala kreditgivningen inte störs ens då det är frågan om en utsökningsgäldenär. För att ett kreditarrangemang skall kunna åsidosättas krävs det därför att kreditgivaren är medveten om denna möjlighet redan innan krediten eller tillägskrediten beviljas.

Parternas rättsskydd kräver att de föreslagna åtgärderna skall höra till de områden där häradsfogden, länsmannen eller landskapsfogden, vilka har juristutbildning, har uteslutande behörighet.

4. Propositionens verkningar

Propositionen har inga större verkningar för den offentliga ekonomin. Den kan indirekt i någon mån öka arbetsmängden inom utsökningsväsendets specialindrivning. De föreslagna bestämmelserna ger ett mera entydigt lagstiftningsmässigt stöd för ingrepp i olika konstgjorda arrangemang, vilket i någon mån kan öka antalet svårutredda och resurskrävande utsökningsärenden. Förmodligen är det dock inte frågan om någon markant ökning av antalet ärenden. De föreslagna bestämmelserna kommer sannolikt också att öka antalet utsökningsbesvär och verkställighetstvister. Att domstolsavgörandena fördröjs kan inverka särskilt menligt på såväl utsökningens resultat som de utomståendes rättsskydd i de utsökningsärenden som avses i förslaget. Detta bör beaktas vid uppföljningen av om domstolsresurserna är tillräckliga.

De föreslagna effektmedlen kan för sin del leda till att de gäldenärer som har utnyttjat otillbörliga metoder att undvika utsökning övergår till nya arrangemang, flyttar till den ekonomiska gråzonen eller gör sig skyldiga till brottsliga förfaranden. I syfte att minska dessa olägenheter har man för avsikt att utveckla utsökningsförfarandet i en mera gäldenärsvänlig riktning, framför allt i de fall där gäldenären är i hög grad överskuld-satt. Fastställandet av en maximitid för utsökningsförfarandet och minskandet av de negativa följderna av ett långvarigt utsökningsförfarande kan åtminstone i vissa fall bidra till att skapa samarbetsvilja och egna initiativ hos gäldenären.

5. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid justitieministeriet som tjänstearbete.

Ett diskussionsmöte ordnades med anledning av förslaget. Till det inbjöds sammanlagt ca 40 representanter för de olika ministerierna, domstolsväsendet, länsstyrelserna, utsökningspersonalen samt organisationerna inom näringslivet och inkassoväsendet samt skattebetalarnas organisationer. Vid diskussionsmötet och i de utlåtanden som erhöles förhöll man sig huvudsakligen positivt till förslaget. Vid den fortsatta beredningen efter diskussionsmötet har man strävat efter att beakta de anmärkningar som framförts i utlåtandena. Vid justitieministeriet har man

gjort upp ett sammandrag av diskussionsmötet och utlåtandena.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

6.1. Samband med andra propositioner

Propositionen omfattar bestämmelser som skulle ha förnyats eller fogats till utsökningslagen i samband med den pågående totalrevideringen av utsökningslagstiftningen. Eftersom det otillbörliga utnyttjandet av konstgjorda egendomsarrangemang för att undvika utsökning har ökat i märkbar mån, har det anses befogat att avlåta denna proposition separat. I samband med de två följande delskedena av totalreformen av utsökningslagen, förnyandet av lagens 3 och 4 kapitel, ges ett naturligt tillfälle att se över de bestämmelser som nu föreslås, om detta

visar sig nödvändigt till exempel därför att bestämmelserna har skapat problem med rättsskyddet. Justitieministeriet har för avsikt att följa upp praxis vid tillämpningen av de nu föreslagna bestämmelserna i syfte att konstatera eventuella missförhållanden.

6.2. Samband med internationella fördrag och skyldigheter

De finska utsökningsmyndigheterna är behöriga bara på finskt territorium. Också de nu föreslagna bestämmelserna gäller sådana fall då egendomen finns i Finland. I andra fall hör en effektivisering av verkställigheten till det arbete med att förnya Bryssel- och Luganokonventionerna som för tillfället pågår inom en arbetsgrupp vid Europeiska unionen. Särskilt utvecklandet av det s.k. exekvaturförfarandet och en effektivisering av säkerhetsåtgärderna är viktiga frågor med tanke på internationell verkställighet.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1 kap. Allmänna stadganden

5 §. *Utmätningssmannens utslutande behörighet.* För att utfärda ett förbud enligt den föreslagna 3 kap. 36 a § som gäller återbetalning av lån krävs en sådan bedömning av kreditarrangemangets karaktär som bör skötas av utmätningssmannen. En bedömning att stora naturaförmåner strider mot 4 kap. 6 b § 3 mom. innebär att arbetstagarens och arbetsgivarens avtal om lönearrangemang åsidosätts till denna del. En sådan exceptionell åtgärd bör prövas av utmätningssmannen. Ett åsidosättande av konstgjorda rättsliga arrangemang enligt förslaget i 4 kap. 9 § 4 mom. utmätningsslagens förutsätter goda insikter i juridik, och därför borde det höra till utmätningssmannens utslutande behörighet. Att utsätta en betalningsskyldighet på basis av en uppskattning av den skäligen lönen med stöd av 4 kap. 9 b § hör också i dag till utmätningssmannens utslutande behörighet.

De nämnda tilläggen som gäller utmätningssmannens utslutande behörighet föreslås ingå i 1 kap. 5 § 1 punkten utmätningsslagens.

3 kap. Allmänna stadganden om verkställighet av domar och utslag

36 a §. I utmätningsslagens begränsas inte gäldenärens rätt att frivilligt betala sina skulder under utmätningens gång. En reglering av konkurrensen mellan utmätningsslagens borgenärer och andra borgenärer skulle lätt leda till att alla utmätningsslagens gäldenärens betalningar sköttes via utmätningsslagens, vilket inte är praktiskt möjligt.

Det är dock befogat att reglera konkurrenssituationen i de fall då gäldenären utnyttjar ett konto med kredit för att förhindra utmätning av inkomster som han dirigerar till kontot. Det kan inte anses vara godtagbart att gäldenären lyfter medel från kontot, dvs. upptar mera kredit, men alltid på motsvarande sätt amorterar den genom att dirigera sina inkomster till detta konto, så att kreditinstitutets fordran amorteras till utmätningsslagens borgenärer skada men saldot på grund av uttagen dock inte stiger så att det

visar gäldenärens fordran på banken. Till 3 kap. utmätningsslagens föreslås bli fogad en ny 36 a §, med hjälp av vilken man kunde förhindra undvikande av utmätning genom utnyttjande av bankkonton med kredit eller annan motsvarande kreditupptagning. I dessa fall är det inte frågan om ett verkligt behov av kredit, utan om att ett konto med kredit används som substitut för ett normalt bankkonto i syfte att undvika utmätning. Vid ett sådant konstgjort arrangemang ställs utmätningsslagens borgenärer intressen i främsta rummet. Principen motsvarar syftet med bestämmelserna i exempelvis återvinningslagens.

I den föreslagna paragrafen sägs det i 1 mom. att om det konstateras att gäldenären i uppenbart syfte att undandra sig utmätning genom att utnyttja ett konto med kredit eller andra motsvarande krediter så att han lyfter mera kredit och dirigerar sina tillgodohavanden eller sin inkomst till ett sådant konto, får utmätningssmannen förbjuda gäldenären att till utmätningsslagens borgenärer skada återbeta eller annars betala en kredit som lyfts efter det att förbudet utfärdades. Förbud kan enligt paragrafen utfärdas i sådana fall när det konstateras att gäldenären i uppenbart syfte att undandra sig utmätning genom lämpliga uttag och depositioner av tilläggs-krediter håller kontots saldo på minus på så sätt att utmätningsslagens förhindras. Förbudet kan utfärdas omedelbart när gäldenären försöker kringgå ett redan utfärdat förbud genom att öppna ett motsvarande konto i en annan penninginrättning.

Utmätningssmannen skall omedelbart delge också kreditgivaren förbudet. Det betalningsförbud som meddelats gäldenären gäller sådana krediter eller tilläggs-krediter som kreditgivaren har beviljat gäldenären inom ramen för eller i form av ett konto med kredit eller något annat motsvarande kreditarrangemang. Förbudet gäller såväl utnyttjande av en redan överenskommen kreditlimit som öppnande av ett motsvarande nytt konto med kredit i penninginrättningen i fråga. En betalning i strid mot förbudet är utan verkan. För att förhindra att paragrafen kringgås bör det dessutom sägas ut att kreditgivaren inte får använda betalningar som gjorts för återbetalning av en i förbudet nämnd kredit som upptagits efter delgivningen för kvittning, till den del som betalningarna

motsvarar krediter eller tilläggs krediter som beviljats efter delfåendet av förbudet.

Kreditgivaren blir skyldig att till utmätningsmannen redovisa de medel som gäldenären betalat genom en åtgärd som är utan verkan, annars kan det icke redovisade beloppet omedelbart mätas ut hos kreditgivaren själv. Gäldenären och kreditgivaren skall enligt 2 mom. höras innan ett sådant förbud som avses i 1 mom. meddelas, om det är möjligt utan att verkställigheten störs.

Paragrafen gäller endast konton med kredit eller andra motsvarande krediter. En gäldenär som behöver normal kredit för att finansiera sina projekt har rätt till sådan oberoende av utsökningen. Däremot kan paragrafen tillämpas i sådana fall när gäldenären genom kreditupptagning av typen konto med kredit, då han genom sina egna åtgärder inom vissa ramar kan bestämma beloppet av krediten i fråga, uppenbart försöker undvika utsökning.

Kreditgivarens rättsskydd kräver att för att utnyttjandet av systemet skall kunna avbrytas måste utmätningsmannen uttryckligen ha meddelande honom att om ny kredit eller tilläggskredit beviljas, är gäldenärens betalning utan verkan. Därmed kommer paragrafen inte att påverka den normala kreditgivningen på ett negativt sätt och inte heller för kreditgivaren skapa en skyldighet att utreda om det finns ett anhängigt utsökningsärende. När kreditinstitutet har fått meddelande om att gäldenären har meddelats betalningsförbud, kunde det tillåta gäldenären att lyfta medel från kontot med kredit, dvs. att uppta kredit eller tilläggskredit, med risk för att de medel som dirigeras till kontot inte till den del som motsvarar denna kredit kunde användas för att amortera minussaldo som uppkommit på detta sätt eller ett tidigare minussaldo eller för kvittning av andra fordringar, utan medlen måste redovisas till utmätningsmannen.

Betalningsförbudet borde vid behov återtas genom självrättelse, om utsökningsärendet fortsätter att vara anhängigt. Om de fordringar som utsökningen gäller blir betalda eller om handlingarna på grund av medelöshet eller något annat utsökningshinder återsänds till sökanden och utsökningsärendet förfaller, upphör också grunden för betalningsförbudet. Utmättningsmannen skall underrätta båda parterna om att förbudet har förfallit.

Om kreditgivaren efter att ha fått del av

betalningsförbudet beviljar ny kredit, saknar betalningsförbudet betydelse i det civilrättsliga förhållandet mellan kreditgivaren och gäldenären. Exempelvis avtalets ogiltighet bestäms enligt normala grunder för ogiltighet. Ett betalningsförbud som delgivits av utmätningsmannen leder dock till att gäldenärens återbetalningar av krediten är utan verkan så länge utsökningsärendet är anhängigt.

Paragrafen gäller förutom återbetalning av krediter också andra betalningssätt, bl.a. det att gäldenären uppmanar sina egna gäldenärer att betala åt kreditgivaren, och andra motsvarande arrangemang, som innebär betalning ur utsökningsgäldenärens tillgångar. Paragrafen innebär att en sådan kontokredit som avses i förbudet och som beviljats efter delfåendet av förbudet, inte heller kunde betalas ur den säkerhet som gäldenären har ställt.

Ett betalningsförbud som meddelats gäldenären skall i allmänhet bevisligen delges kreditgivaren. Tjänstebrev kan användas på sedvanligt sätt, om det inte finns skäl att anta att säkerheten i verkställigheten blir lidande. Gäldenären kan också meddelas ett muntligt betalningsförbud. Det är dock skäl att bekräfta förbudet skriftligen.

4 kap. Om utmätning

6 b §. I 4 kap. 6 b § 1 mom. utsökningslagen jämställs naturaförmåner med lön. Det belopp som kan mätas ut av lönen bestäms utifrån summan av den i pengar utbetalade lönen och naturaförmånerna. Paragrafen har förnyats år 1996. I den proposition som gällde reformen (RP 106/1995 rd) konstateras att som problem kvarstår de fall då knappast någon penninglön alls betalas ut. Enligt propositionen var avsikten att återkomma till detta problem i samband med de senare delreformerna.

Nu föreslås därför att till 4 kap. 6 b § utsökningslagen fogas ett nytt 3 mom., där det sägs att om värdet av naturaförmånerna i uppenbart syfte att undgå utsökning är så högt att det belopp som lagen kräver inte kan utmätas av den i pengar utbetalade lönen, får utmätningsmannen efter att ha hört gäldenären och arbetsgivaren samt vid behov även borgenären utfärda ett betalningsförbud på samma sätt som om ett tillräckligt stort belopp av lönen utbetalades i pengar. Naturaförmånerna beaktas på normalt sätt vid

beräkningen av löns totala belopp. Utgående från detta belopp fastställs den andel som kan utmätas på sedvanligt sätt. Naturaförmånerna inverkar i sig inte på t.ex. det skyddade beloppet. Om penninglönen inte blir tillräckligt stor, kontrollerar man om naturaförmånerna är motiverade. Till den del de inte kan anses vara detta, utfärdas betalningsförbud som om de skulle betalas i pengar. Beroende på situationen kan det räcka med att redan en naturaförmån räknas som penninglön för att den andel som utöks skall kunna täckas.

En förutsättning för att naturaförmånerna skall kunna åsidosättas är enligt momentet att arrangemanget med naturaförmåner uppenbart har vidtagits i syfte att undvika utsökning och att gäldenären inte kan visa att naturaförmånerna behövs för att trygga hans egen och familjens utkomst, eller att de annars är motiverade. Denna gäldenärens bevisbörda är skäligen, eftersom det innebär ett stort avsteg från det sedvanliga om lönen huvudsakligen eller helt och hållet tas ut som naturaförmåner. Också arbetsgivaren skall höras. Huruvida naturaförmånerna kan motiveras avgörs för gäldenären personligen. T.ex. ett förfarande där gäldenären för att undvika utsökning tar ut sin lön i form av naturaförmåner och gäldenärens och hans familjs utgifter täcks t.ex. med makens lön kan inte anses vara godtagbart.

Exempelvis att använda en tjänstebil i form av s.k. fri bilförmån kan vara motiverat med hänsyn till gäldenärens yrke och boplat, om inte bilförmånen annars är uppenbart överdimensionerad. Gäldenärens yrke kan också förutsätta en telefonförmån. En bostadsförmån som motsvarar normal boendestandard kan betraktas som motiverad. I viss mån kan t.o.m. en bostadsförmån över sedvanlig standard vara godtagbar, om det är svårt att på den fria marknaden finna en bostad. I oklara fall bör man beakta t.ex. barnens skolgång och andra sociala faktorer, som talar för bostadsförmånen, liksom också åt betydelsen av gäldenärens arbetsinsats och position i förhållande till arbetsplatsen som helhet. Också sedvanliga mindre förmåner som arbetsgivaren erbjuder hela personalen kan anses motiverade. Momentet är avsett att kunna tillämpas i grova fall, där gäldenären åtnjuter sådana naturaförmåner som kan betraktas som extra levnadsstandard på borgenärernas bekostnad. Dessa naturaförmåner har ofta samband med fritidsbruk eller fri-

tidsintressen. Momentet är också tillämpligt då gäldenären åtnjuter i sig behövligen men exceptionella naturaförmåner som var och en normalt bekostar själv (t.ex. mat som äts hemma, kläder, dagstidning och hushållsarbete).

Som naturaförmån betraktas i paragrafen också en nyttjanderätt som de facto är gratis, om egendomen med beaktande av arbetsgivarens eller någon annan i 1 mom. avsedd överlåtarens verksamhet huvudsakligen är avsedd för gäldenärens personliga bruk. Gäldenären kan t.ex. i privat bruk ha en värdefull båt som skaffats till ett aktiebolag som han äger ensam eller tillsammans med andra, utan att den formellt utgör en naturaförmån. Då kan företaget visserligen inte i sin bokföring avdra kostnaderna för båten. Arrangemanget kan trots allt vara lönsamt, eftersom båten inte kan mätas ut som gäldenärens egendom, om det inte är frågan om ett sådant konstgjort arrangemang som avses i det föreslagna 4 kap. 9 § 4 mom., och det kan inte heller utan en lagändring anses vara en förmån som är jämförbar med lön. Om denna förmån inte utnyttjas utan ersättning, utan gäldenären verkligen för användningen betalar en ersättning som motsvarar förmånsens värde, kan momentet inte tillämpas.

Arbetsgivaren är skyldig att minst en gång i månaden, enligt det betalningsförbud som delgivits honom, till utmätningsmannen betala det belopp som utmätts. Ordalydelsen i bestämmelsen motsvarar till dessa delar 4 kap. 9 b §. Av 4 kap. 18 d § utsökningslagen följer att arbetsgivaren i sista hand själv svarar för att betalningsförbudet fullföljs.

Utmätningssmannen kunde vid behov ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist som gäller betalningsförbud enligt detta moment, och parterna har denna möjlighet också utan anvisning. Det är frågan om samma typ av betalningsskyldighet som utmätningsmannen meddelar arbetsgivaren vid fastställande av gängse lön med stöd av 4 kap. 9 b § utsökningslagen. I ingetdera fallet har den av utmätningsmannen meddelade betalningsskyldigheten några direkta följder för avtalet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren, utan den ålägger den som utbetalar lönen att iakttä det av utmätningsmannen meddelade betalningsförbudet.

9 §. Utmätning kan inte inriktas på utomståendes egendom. Denna viktiga princip framgår av 4 kap. 9 § 1 mom. utsökningslagen, enligt vilken ur gäldenärens bo

inte får utmätas något som konstateras tillhöra någon annan, och utmätning får inte heller ske till förfång av annans rätt till gäldenärens gods.

Till 4 kap. 9 § utsökningslagen föreslås bli fogat ett nytt 4 mom., enligt vilket en utomståendes invändning som gäller äganderätt inte förhindrar utmätningen, om det konstateras att den utomstående har en ställning som bygger på ett förmögenhets- eller annat arrangemang vars rättsliga form inte motsvarar sakens egentliga karaktär eller syfte med beaktande av att gäldenären har motsvarande bestämmanderätt som en ägare eller kan vidta motsvarande åtgärder eller av de fördelar han fått och av andra motsvarande omständigheter. Vidare förutsätts det att denna rättsliga form uppenbarligen används för att undvika utsökning eller undanhålla borgenärerna egendomen. Utmätning får dock inte verkställas, om en utomstående som är delaktig i arrangemanget gör det sannolikt att utmätningen kränker hans verkliga rätt.

Genom olika åtgärder kan man ha kommit till att äganderätten har separerats åt en part som inte ansvarar för gäldenärens skulder, men som trots det i förhållande till gäldenären inte företräder ett självständigt ekonomiskt intresse. Vid utsökningsförfarandet kunde man i en sådan situation förfara som om gäldenären själv ägde egendomen också formellt.

Förslaget innebär att den vid utsökningen iakttagna namnprincipen åsidosätts under de förutsättningar som anges i momentet. För att momentet skall kunna tillämpas krävs inte att utsökningsmyndigheterna får klarhet i alla de enskilda rättshandlingar som ligger bakom arrangemanget, deras syfte och de dokument som gäller dem. Utmätningssmannen måste få fram bevis på objektivt iakttagbara konflikter mellan den rättsliga formen och sakens egentliga karaktär eller syfte. Förekomsten av en sådan konflikt skulle vara en likadan legitimitetsgrund för utmätning som det faktum att gäldenären har ett föremål i sin besittning, vilket anges i 4 kap. 10 §.

Konflikten mellan den rättsliga formen och sakens egentliga karaktär eller syfte kunde komma till synes t.ex. däri, att gäldenären kan bestämma om tillgångarna på samma sätt som en ägare eller annars agera som en ägare. Också de fördelar som arrangemanget ger gäldenären, t.ex. nyttjanderätten, skulle spela in. Det är frågan om en

helhetsbedömning, där man dessutom kunde beakta bl.a. vem som betalar för underhållet av egendomen, om gäldenären är redovisningsskyldig för sina åtgärder inför någon, om den formella ägaren får direktiv av gäldenären eller har förbundit sig att agera enligt gäldenärens anvisningar, om den som gör en invändning om utomståendes äganderätt har rätt att av gäldenären få ersättning för att han uppträder som ägare, vem som får den eventuella avkastningen och nyttan av en värdestegring och på motsvarande sätt bär risken för en värdeminskning, eller om det rättsliga förhållandet mellan gäldenären och den som gör invändningen om utomståendes äganderätt är avsett att vara tillfälligt eller kan upplösas när som helst.

Eftersom åsidosättandet av namnprincipen är en exceptionell åtgärd, är det särskilt viktigt att utmätningssmannen, efter att invändningen gällande utomståendes äganderätt framställts, fattar ett motiverat beslut som avses i 3 kap. 32 a § 1 mom. utsökningslagen i saken. Motiveringen till varför det har ansetts att utmätning kan verkställas är viktig med tanke på den utomståendes rättsskydd. Om en utomstående först efter att beslut har fattats med anledning av invändningen företer i bestämmelsen avsedda sannolikhetsbevis för att hans rättigheter har kränkts, skall utmätningen återkallas i form av självrättelse.

Det faktum att arrangemanget uppenbart används för att undvika utsökning eller undanhålla borgenärerna egendomen syns exempelvis däri, att arrangemanget har vidtagits när det har funnits risk för skuldsättning eller vid överskuldsättning eller att arrangemanget inte nämns i utsökningsutredningen. Enligt 3 kap. 33 § 2 mom. utsökningslagen skall gäldenären vid utsökningsutredningen lämna de upplysningar om egendom som han har överlåtit samt om rättshandlingar som han har företagit, vilka behövs för att reda ut om egendom kan återvinnas till utsökningen. Därmed kan bestämmelserna om gäldenärens skyldighet att lämna uppgifter i detta skede anses vara tillräckliga. Bestämmelserna om utsökningsutredning skall ses över i samband med den delreform av 3 kapitlet som är under beredning vid justitieministeriet.

Däremot har det varit nödvändigt att redan i detta sammanhang föreslå att vad som i 3 kap. 34 e–34 g § utsökningslagen bestäms om utomståendes skyldighet att lämna

uppgifter om en gäldenär och om hemlighållandet av dessa uppgifter också skall gälla uppgifter om sådana utomstående som avses i det föreslagna momentet. Om utmätningssmannen på de villkor som bestäms i momentet har rätt att likställa gäldenären och det konstgjorda arrangemanget, t.ex. en bolagsform, skall detta gälla också när uppgifter som är nödvändiga för verkställigheten begärs av utomstående.

Den föreslagna bestämmelsen om åsidosättande av konstgjorda egendomsarrangemang berättigar inte till kränkning av utomståendes rättigheter. Den utomståendes rätt kränks dock inte enbart av att det konstgjorda arrangemanget åsidosätts, om han deltar i arrangemanget bara som ett tekniskt redskap eller som medhjälpare utan något eget självständigt materiellt intresse.

Om den utomstående lägger fram sannolika skäl för att utmätningen kränker hans verkliga rätt, får utmätning inte företas. Den utomstående skall ha bevisbördan för att hans intressen kränks, på samma sätt som han har bevisbördan för sin äganderätt i de fall som avses i 4 kap. 10 § utsökningslagen. Eftersom det föreslagna momentet gör det möjligt att avvika från namnprincipen, dvs. att som ägare i första hand betraktas den i vars namn egendomen står, har det ansetts befogat att föreslå att den utomstående vid utsökningsförfarandet inte skall vara tvungen att lägga fram full bevisning för att hans rättigheter kränks. Därmed kunde man minska risken för att utmätningen trots allt kränker den utomståendes verkliga rätt.

Om den utomstående gör det sannolikt att utmätningen kränker hans verkliga rätt, dvs. också annat än den formella rätt som grundar sig på arrangemanget, får utmätning inte företas. Skyddet för utomstående är således i fråga om bevisbördan ett steg starkare än enligt 4 kap. 10 §, där utmätning av egendom i gäldenärens besittning tillåts trots att en utomstående lägger fram sannolikhetsbevis för sin äganderätt. Om utmätningssmannen avstår från utmätningen av den orsaken att en utomstående har gjort det sannolikt att hans rättigheter kränks, kan utsökningsborgenären anföra besvär över utmätningssmannens beslut eller anhängiggöra en verkställighetstvist. Om utmätningssmannen däremot anser att den utomstående inte ens har kunnat lägga fram sannolikhetsbevis, kan egendomen utmätas. Den utomstående kan då antingen överklaga utmätningssman-

nens beslut eller väcka talan i verkställighetstvist.

I de fall då den utomståendes ställning i arrangemanget inte är konstgjord utan bygger på en självständig rätt i förhållande till gäldenären, kan momentet inte tillämpas. Då kan man i allmänhet visa på ett civilrättsligt giltigt fång, t.ex. en donation, och gäldenären har inte heller i form av något tilläggsarrangemang återfått den fullständiga rätten att råda över det föremål eller den egendom som överlåtits. Syftet med momentet är därmed inte att åsidosätta förfarandet enligt återvinningslagen i de fall då man kan se att det mellan gäldenären och den utomstående finns ett äkta och materiellt partsförhållande, där man på borgenärernas bekostnad har gynnat en sådan närstående eller annan intressent som avses i återvinningslagen.

Momentet kan tillämpas exempelvis på aktiebolag som bildats i länder med låg beskattning och inhemska aktiebolag i de fall då bolagsformen uppenbart används som en konstgjord kuliss för att undvika utsökning eller hålla egendom utom räckhåll för borgenärerna. Den status av separat juridisk person som aktiebolagsformen i allmänhet erbjuder utgör då inget hinder för verkställigheten. Ofta är det frågan om att ett bolag som bildats i ett land med låg beskattning eller ett inhemskt s.k. pappersbolag äger fastigheter, bankkonton, värdeandelar, bostadsaktier, bilar, båtar, konstföremål och t.o.m. lösöre som gäldenären använder eller har bestämmanderätten över. I allmänhet kan dock gäldenären eller, med hans samtycke, en anhörig till honom som avses i återvinningslagen, fritt förfoga över, använda eller bestämma över egendomen. När det gäller bilar förfar man ofta så att gäldenären i fordonförvaltningscentralens fordonregister finns upptagen bara som innehavare och bolaget som ägare.

Gäldenärens rättstillstånd som kan jämföras med den faktiska ägarens ställning bygger på olika slag av avtal och arrangemang mellan gäldenären och den part som fungerar som fasad, och genom dessa kan man se till att gäldenären behåller en obruten besittningsrätt till egendomen. Ofta kan gäldenären redan på basis av avtal eller genom sina faktiska åtgärder förbigå bolagets organ, som därmed de facto åsidosätts när det gäller själva förvaltningen av egendomen. Gäldenären kan ha en vittgående fullmakt av bolagets förvaltning, med stöd av

vilken han kan lyfta pengar från konton och göra som han vill med egendomen. I allmänhet kan dessa arrangemang också lösas upp när gäldenären så önskar.

Momentet skall också gälla andra konstgjorda egendomsarrangemang än åsidosättande av fasadbolagens status som självständiga juridiska personer. Till exempel att "maskera" äganderätten som en nyttjanderätt till ett bankkonto medan den egentliga konthavaren förblir formell innehavare, åtminstone när det gäller pengar som flyter in från gäldenärens inkomstkällor, kan uppfylla förutsättningarna för att bestämmelsen skall kunna tillämpas. Utmätningen kan inte inriktas på sådana pengar som finns på kontot som kan anses tillhöra en utomstående, dvs. utgöra t.ex. löne- eller annan inkomst för honom eller hans tillgodohavanden.

Bestämmelsens tillämpningsområde omfattar också t.ex. ett arrangemang enligt vilket en avbetalningsskuld eller köpesumma vid försäljning som omfattar äganderättsförbehåll eller rurrätt på ett konstgjort sätt hålls oförändrad trots att köpesumman eller en del av den de facto genom ett separat avtal har betalats.

Det föreslagna momentet gäller också inkomst som gäldenären i uppenbart syfte att undvika utsökning dirigerar till ett sådant konstgjort arrangemang som avses i bestämmelsen. Om det konstgjorda arrangemanget åsidosätts och inkomsten utmåts direkt t.ex. genom betalningsförbud, skall de bestämmelser om utmätning av inkomst som införts i syfte att skydda gäldenären dock iakttas. Främst kommer tillämpning av 4 kap. 8 a §, som gäller utmätning av näringsinkomst, i fråga. Om ett arrangemang däremot inte kan anses konstgjort på det sätt som avses i bestämmelsen, utan gäldenärens inkomstförvärv sker t.ex. inom ramen för ett verksamt aktiebolag, till vilket han dirigerar inkomsterna av sin verksamhet och som ansvarar för utgifterna för verksamheten, kan 4 kap. 9 b § tillämpas, om gäldenären inte av bolaget får lön eller annan sådan förmån som kan utmätas. Slutresultatet för gäldenären är således i stort sett detsamma enligt bägge alternativen.

Trots att bakom det föreslagna momentet ligger samma princip som i 28 § 1 mom. lagen om beskattningsförfarande, skiljer sig beskattningsavgörandena markant från de avgöranden som fattas vid utsökningförfarandet. Utmätning är en åtgärd

som går betydligt längre än ett beskattningsavgörande, som inte i allmänhet åsamar en utomstående samma typ av rättsskyddsproblem som utmätningen kan göra. Därför finns i bestämmelsen flera väsentliga tilläggsvillkor utöver grundrekvisitetet att den rättsliga formen inte motsvarar sakens egentliga karaktär eller syfte, och tillämpningskriterierna är därmed betydligt stramare än i den paragraf som tillämpas på kringgående av skatter. Det finns gott om rättspraxis när det gäller skattesmitning som kan ge vissa riktlinjer för tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen, men någon fullständig likhet finns inte på grund av de föreslagna tilläggsvillkoren, de olika situationer i vilka bestämmelsen tillämpas och särskilt de synnerligen olikartade följderna av tillämpningen.

Utmätning kunde verkställas med stöd av det föreslagna momentet endast om det är sannolikt att den utsökta fordran inte annars kan indrivras av gäldenären till fullt belopp inom skälig tid. Vid bedömningen måste man beakta den tid som skulle gå åt om fordran skall flyta in av andra tillgångar. Om gäldenären har tillgångar av stort värde i ett konstgjort arrangemang och samtidigt t.ex. löne- eller pensionsinkomster som kunde mätas ut, kunde arrangemanget åsidosättas om det skulle gå åt en lång tid innan fordran har betalats av löneinkomsterna eller andra periodiska inkomster.

Utmätningens man skall före utmätningen ge gäldenären och den utomstående samt vid behov borgenären tillfälle att bli hörda på lämpligt sätt, om det är möjligt utan att verkställigheten störs. Ibland kan fallet t.ex. om det finns en skingringsrisk, vara så brådskande att parterna kan höras först efter utmätningen. I ett sådant fall kan utmätningen vid behov återkallas som självrättelse. I de fall som avses i momentet kan man ofta inte på ett äkta sätt höra den utomstående, utan gäldenären uppträder med fullmakt eller genom något annat förfarande som företrädare för arrangemanget. En utomstående som endast är ett formellt redskap eller en teknisk medhjälpare utan egna intressen, vill inte bli hörd eller kan knappast komma med några uppgifter alls om egendomen.

Den föreslagna bestämmelsen skall inte begränsa rätten att åberopa andra eventuella grunder på vilka en invändning om äganderätt kan lämnas obeaktad. Exempelvis simulerade rättshandlingar och simulerat ägande är utan verkan vid utsökning på samma sätt

som i dag, utan de begränsningar som nämns i momentet. Om de dokument som utvisar den utomståendes rättsliga ställning är konstruerade, dvs. underskrifterna på dem inte är äkta, kan egendomen mätas ut oberoende av den här föreslagna bestämmelsen, om det inte finns andra bevis för rättshandlingsviljan i de fall där en överlåtelse av en bestämd form inte är ett villkor för att fång-et skall vara giltigt.

Om bevisen för att den rättsliga formen och sakens verkliga karaktär eller syfte inte motsvarar varandra är till den grad oklara att det anses att bestämmelsen inte kan tillämpas, måste man utgå från att den är frågan om en äkta utomstående. Då kan 4 kap. 10 § utsökningslagen tillämpas. Situationen varierar beroende på om egendomen finns i gäldenärens besittning eller inte.

Det föreslagna momentet innebär att till ett konkursbo med stöd av 45 § 1 mom. konkursstadgan hör också medel som är föremål för ett sådant konstgjort förmögenhetsarrangemang som avses i momentet. Enligt 54 § konkursstadgan skall de gode männen överlåta godset till den utomstående, om dennas rätt är ostridig. Om detta inte är fallet, måste den utomstående genom talan yrka på att få egendomen. Om egendomen åter är i den utomståendes besittning, kunde boförvaltaren väcka fastställsetalan för att åsidosätta egendomsarrangemanget.

Det föreslagna momentet innebär också att kretsen av egendom som kan omfattas av verkställighet av en säkringsåtgärd utvidgas. T.ex. skingringsförbud och kvarstad som avses i 3 kap. tvångsmedelslagen (450/1987) kan under de förutsättningar som regleras i det föreslagna momentet också rikta sig mot egendom som omfattas av ett konstgjort förmögenhetsarrangemang. Utöver besvär som gäller själva beslutet om säkringsåtgärden enligt 3 kap. 7 § tvångsmedelslagen står till den utomståendes förfogande dessutom de normala rättsskyddsmedlen enligt utsökningslagen.

9 b §. När 4 kap. 9 b § utsökningslagen förnyades år 1996 ansågs det att bestämmelsen om fastställande av skälig lön inte på grund av tolkningssvårigheter i samband med gäldenärens ställning kunde tillämpas när det är frågan om gäldenärens eget företag (RP 106/1995 rd). Genom att överföra hela aktiestocken i ett företag i aktiebolagsform på sig själv har vissa gäldenärer kunnat arbeta inom företaget utan lön, till skada för

borgenärerna.

Nu föreslås att i 4 kap. 9 b § 1 mom. utsökningslagen skall intas en bestämmelse enligt vilken uppskattningen av vad som är skälig lön kan tillämpas också när arbetet utan lön eller mot alltför låg ersättning sker inom eget företag. Bestämmelsen förutsätter att utmätningsmannen skall ha en utredning om hur mycket för liten gottgörelsen är. Lönen skall vara uppenbart mindre än vad gäldenären skulle få för motsvarande arbete om han arbetade i ett företag som tillhör någon annan. Gäldenären kunde också lägga fram bevis för att den låga lönen eller ersättningen beror på företagets dåliga ekonomiska ställning eller nödvändiga investeringar inom den bransch där företaget är verksamt. Av ordalydelsen i den bestämmelse som föreslås bli fogad till lagen följer att om det är oklart att avsikten är att undvika utsökning, kan bestämmelsen inte tillämpas. Också när det gäller ett företag som tillhör gäldenären ensam är förfarandet med fastställande av skälig lön sekundärt i förhållande till annan verkställighet.

Ifall omständigheterna förändras så att avsikten att undvika utsökning inte längre är orsaken till för den låga lönen, skall indrivningen omedelbart anpassas till den nya situationen. Om företaget stöter på lönsamhetsproblem eller gäldenärens arbetsinsats minskar, måste utsökningsförfarandet följa dessa förändringar utan att en oskäligt tung bevisbörda åläggs gäldenären. Å andra sida är en grund för en fortsättning av förfarandet ofta att gäldenärens levnadsstandard hela tiden är klart högre än vad som vore möjligt med den uppgivna ersättningen.

Det föreslagna tillägget tillämpas på företag där gäldenären ensam har bestämmanderätt, dvs. främst på aktiebolag vars alla aktier gäldenären äger. Om gäldenären däremot är endast delägare, har det i utsökningspraxis ansetts att man kan tillämpa det som redan står i paragrafen. Veterligen finns inga prejudikat i frågan.

Om gäldenären utövar bestämmanderätten i företaget har han rätt att välja i vilken form han får ut ersättningen för sin arbetsinsats i företaget. Den låga lönen kan förklaras av att gäldenären tar ut sin ersättning för arbetsinsatsen i form av dividend. Ingen skälig lön fastställs, om gäldenären i form av dividend får ett belopp som motsvarar skälig lön. I den föreslagna bestämmelsen har till dessa delar använts mot-

svarande ordalydelse som i 4 kap. 5 § 4 mom., där det förutsätts att "inkomst kan utmätas". Detta förutsätter att gäldenären själv agerar på ett sådant sätt att också faktisk utmätning av dividenden möjliggörs. Om gäldenären tar ut ersättningen som lön, tillämpas bestämmelserna om utmätning av lön, t.ex. skyddsgränserna och systemet med frimånader. Dividendinkomsten har däremot inte skyddats på motsvarande sätt.

Om gäldenären bedriver verksamhet som firma, kan utmätningen enligt nuvarande lag inriktas direkt på företagets tillgångar. En enskild näringsidkares inkomst av näringsverksamheten kan mätas ut på det sätt som bestäms i 4 kap. 8 a § utsökningslagen.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt. Justitieministeriet kommer att ordna med att lagens tillämpning följs upp.

Lagen skall på samma sätt som processbestämmelserna i övrigt gälla också de utsökningsärenden som är anhängiga när lagen träder i kraft.

Det föreslagna 4 kap. 9 § 4 mom. kan inte betraktas som en materiell bestämmelse i samma mening som t.ex. bestämmelserna i återvinningslagen. Genom bestämmelsen ingriper man inte i större utsträckning än i dag i en utomståendes materiella rätt, utan det är enbart frågan om åsidosättande av en

konstgjord rättslig form, ett avlägsnande av ett slags tekniskt hinder för utsökningen. Eftersom det inte är frågan om att ingripa i den utomståendes intressen, borde regressproblem inte uppstå. Därför har det inte ansetts nödvändigt att heller till denna del föreslå någon särskild övergångsbestämmelse.

3. Lagstiftningsordning

De föreslagna bestämmelserna strider inte mot skyddet för egendom enligt 12 § 1 mom. regeringsformen. Det föreslagna 4 kap. 9 § 4 mom. tillåter inte kränkning av en utomståendes verkliga rätt utan endast åsidosättande av en rättslig form som inte motsvarar verkligheten eller sitt syfte.

Möjligheten att uppskatta den gängse lönen har funnits i vårt rättssystem sedan år 1973. Förfarandet innebär att en utsökningsgäldenär utan lön eller mot en alltför liten ersättning har givit arbetsgivaren sin arbetsinsats, och denna har dragit nytta av detta på utsökningsborgenärernas bekostnad. När det fastställs en skälig lön som motsvarar utsökningsgäldenärens arbetsinsats, motsvarar situationen ett normalfall.

Lagförslaget behöver således inte behandlas i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av utsökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i utsökningslagen av den 3 december 1895 (37/1895) 1 kap. 5 § 1 punkten och 4 kap. 9 b § 1 mom., dessa lagrum sådana de lyder, 1 kap. 5 § 1 punkten i lag 792/1996, och 4 kap. 9 b § 1 mom. i lag 197/1996, samt

fogas till 3 kap. en ny 36 a §, till 4 kap. 6 b §, sådan den lyder i lag 394/1973, ett nytt 3 mom. och till 9 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 394/1973, ett nytt 4 mom. som följer:

1 kap.

Allmänna stadganden

5 §

Utmätningmannens uteslutande behörighet

Utmätningssmannen skall själv

1) besluta om verkställighet enligt 3 kap. 3–5 § samt 23 § 3 mom., förfarande enligt 3 kap. 36 a § samt 4 kap. 6 b § 3 mom. och 9 § 4 mom., verkställighet enligt 3 kap. 22 § 1 mom. i det fall att fordringsbeviset inte föreligger i original, återkallande av verkställighet med stöd av 3 kap. 14 § och godkännande av säkerhet som avses i 3 kap. 20 §,

en i förbudet avsedd kredit för kvittning till den del betalningarna motsvarar en kredit eller tilläggs-kredit som beviljats efter delfåendet av förbudet. Kreditgivaren är skyldig att till utmätningssmannen redovisa de medel som inbetalats genom en verkninglös åtgärd vid äventyr att det icke redovisade beloppet omedelbart kan utmätas hos kreditgivaren.

Gäldenären och kreditgivaren skall höras innan ett förbud enligt 1 mom. meddelas, om det är möjligt utan att verkställigheten störs.

4 kap.

Om utmätning

6 b §

3 kap.

Allmänna stadganden om verkställighet av domar och utslag

36 a §

Om det konstateras att gäldenären uppenbart i syfte att undandra sig utsökning genom att utnyttja ett konto med kredit eller andra motsvarande krediter så att han lyfter kredit eller tilläggs-kredit och dirigerar sina tillgodohavanden eller sin inkomst till ett sådant konto, får utmätningssmannen förbjuda gäldenären att till utsökningsborgenärens skada återbetala eller annars betala en kredit som lyfts efter det att förbudet utfärdades. Förbudet skall omedelbart delges också kreditgivaren. Ett betalningsförbud som har meddelats gäldenären gäller sådan kredit eller tilläggs-kredit som kreditgivaren efter att ha fått del av förbudet har beviljat gäldenären inom ramen för eller i form av ett konto med kredit eller motsvarande krediter. En betalning i strid mot förbudet är utan verkan. Kreditgivaren får inte heller använda betalningar som gjorts för återbetalning av

Om värdet av de naturaförmåner som nämns i 1 mom. uppenbart i syfte att undvika utsökning är så högt att det belopp som förutsätts i lagen inte skulle kunna utmätas av den i pengar utbetalade lönen, får utmätningssmannen efter att ha hört gäldenären och arbetsgivaren samt vid behov även borgenären utfärda ett betalningsförbud på samma sätt som om ett tillräckligt stort belopp av lönen utbetalades i pengar, om inte gäldenären kan visa att naturaförmånerna är nödvändiga för att trygga hans egen och familjens utkomst eller att de annars är motiverade. Som naturaförmån betraktas också en nyttjanderätt för vilken i verkligheten inte uppbärs vederlag, om egendomen med beaktande av karaktären av verksamheten hos arbetsgivaren eller en annan överlåtare av nyttjanderätt som avses i 1 mom. huvudsakligen är avsedd för gäldenärens privata bruk. Arbetsgivaren är skyldig att minst en gång i månaden, enligt det betalningsförbud som delgivits honom, betala det utmätta beloppet till utmätningssmannen. Frågan om betalningsförbud enligt detta moment kan föras till domstol för avgörande så som bestäms i

9 kap. 6–13 §.

9 §

En invändning om att egendomen tillhör en utomstående förhindrar inte utmätning av egendomen, om det konstateras, att den utomstående har en ställning som grundar sig på ett förmögenhets- eller annat arrangemang vars rättsliga form inte motsvarar sakens egentliga natur eller syftemål med beaktande av att gäldenären har motsvarande bestämmanderätt som en ägare eller kan vidta motsvarande åtgärder som denne eller av de fördelar han fått och av andra motsvarande omständigheter, och den rättsliga formen uppenbart används för att undvika utsökning eller undanhålla borgenärerna egendomen. Utmätning får dock inte verkställas om en utomstående som deltar i arrangemanget gör det sannolikt att utmätningen kränker hans verkliga rätt. Utmätning får verkställas med stöd av detta moment endast om den utsökta fordran sannolikt inte annars kan indrivivas hos gäldenären till fullt belopp inom skälig tid. Utmätningens mannen skall före utmätningen ge gäldenären och den utomstående samt vid behov borgenären tillfälle att bli hörda på lämpligt sätt, om det är möjligt utan att verkställigheten störs. Det som här bestäms om egendom gäller också inkomst som gäldenären dirigerar till ovan nämnda arrangemang. Frågan om huruvida utmätningen kränker den utomståendes verkliga rätt kan föras till domstol för avgörande så som bestäms i 9 kap. 6–13 §. Vad som i 3 kap. 34 e–34 g § bestäms om uppgifter om en

gäldenär, gäller också uppgifter om en utomstående som avses i detta moment.

9 b §

Om en gäldenär i uppenbar avsikt att undgå utmätning arbetar utan lön i ett företag som ägs av hans make eller släkting eller som tillhör någon annan eller om han arbetar i ett sådant företag mot en ersättning som är uppenbart mindre än vad som på orten i allmänhet betalas för sådant arbete, och fordran inte på annat sätt kan indrivivas hos honom till fullt belopp, skall utmätningens mannen, efter att ha hört gäldenären och arbetsgivaren samt vid behov också borgenären, besluta vilket belopp som utgör skälig lön för gäldenären. Utmätningen verkställs på detta belopp med iakttagande av vad som i denna lag bestäms om utmätning av lön. Arbetsgivaren är skyldig att minst en gång i månaden, enligt det betalningsförbud som delgivits honom, betala det utmätta beloppet till utmätningens mannen, tills han för utmätningens mannen visar att omständigheterna har förändrats så att det inte längre finns förutsättningar att fortsätta indrivningen enligt denna paragraf. Det som bestäms här gäller även ett företag som tillhör gäldenären ensam, om det är klart att syftet med förfarandet är att undvika utmätning, dock inte om dividend eller någon annan motsvarande förmån kan utmätas till ett belopp som motsvarar skälig lön.

Denna lag träder i kraft den 1999.

Helsingfors den 14 december 1998

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Jussi Järventaus*

Lag

om ändring av utsökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i utsökningslagen av den 3 december 1895 (37/1895) 1 kap. 5 § 1 punkten och 4 kap. 9 b § 1 mom., dessa lagrum sådana de lyder, 1 kap. 5 § 1 punkten i lag 792/1996, och 4 kap. 9 b § 1 mom. i lag 197/1996, samt *fogas* till 3 kap. en ny 36 a §, till 4 kap. 6 b §, sådan den lyder i lag 394/1973, ett nytt 3 mom. och till 9 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 394/1973, ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 kap

Allmänna stadganden

5 §

Utmätningmannens utslutande behörighet

Utmätningssmannen skall själv

1) besluta om verkställighet enligt 3 kap. 3–5 §§ samt 23 § 3 mom., verkställighet enligt 3 kap. 22 § 1 mom. i det fall att fordringsbeviset inte föreligger i original, återkallande av verkställighet med stöd av 3 kap. 14 § samt om godkännande av säkerhet som avses i 3 kap. 20 §,

Föreslagen lydelse

1 kap.

Allmänna stadganden

5 §

Utmätningmannens utslutande behörighet

Utmätningssmannen skall själv

1) besluta om verkställighet enligt 3 kap. 3–5 § samt 23 § 3 mom., *förfarande enligt 3 kap. 36 a § samt 4 kap. 6 b § 3 mom. och 9 § 4 mom.*, verkställighet enligt 3 kap. 22 § 1 mom. i det fall att fordringsbeviset inte föreligger i original, återkallande av verkställighet med stöd av 3 kap. 14 § och godkännande av säkerhet som avses i 3 kap. 20 §,

3 kap.

Allmänna stadganden om verkställighet av domar och utslag

36 a §

Om det konstateras att gäldenären uppenbart i syfte att undandra sig utsökning genom att utnyttja ett konto med kredit eller andra motsvarande krediter så att han lyfter kredit eller tilläggskredit och dirigerar sina tillgodohavanden eller sin inkomst till ett sådant konto, får utmätningssmannen förbjuda gäldenären att till utsökningsborgenärens skada återbetala eller annars betala en kredit som lyfts efter det att förbudet utfärdades. Förbudet skall omedelbart delges också kreditgivaren. Ett betalningsförbud som har

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

meddelats gäldenären gäller sådan kredit eller tilläggskredit som kreditgivaren efter att ha fått del av förbudet har beviljat gäldenären inom ramen för eller i form av ett konto med kredit eller motsvarande krediter. En betalning i strid mot förbudet är utan verkan. Kreditgivaren får inte heller använda betalningar som gjorts för återbetalning av en i förbudet avsedd kredit för kvittning till den del betalningarna motsvarar en kredit eller tilläggskredit som beviljats efter delfåendet av förbudet. Kreditgivaren är skyldig att till utmätningssmannen redovisa de medel som inbetalats genom en verkninglös åtgärd vid äventyr att det icke redovisade beloppet omedelbart kan utmätas hos kreditgivaren.

Gäldenären och kreditgivaren skall höras innan ett förbud enligt 1 mom. meddelas, om det är möjligt utan att verkställigheten störs.

4 kap

Om utmätning

6 b §

Om värdet av de naturaförmåner som nämns i 1 mom. uppenbart i syfte att undvika utsökning är så högt att det belopp som förutsätts i lagen inte skulle kunna utmätas av den i pengar utbetalade lönen, får utmätningssmannen efter att ha hört gäldenären och arbetsgivaren samt vid behov även borgenären utfärda ett betalningsförbud på samma sätt som om ett tillräckligt stort belopp av lönen utbetalades i pengar, om inte gäldenären kan visa att naturaförmånerna är nödvändiga för att trygga hans egen och familjens utkomst eller att de annars är motiverade. Som naturaförmån betraktas också en nyttjanderätt för vilken i verkligheten inte uppbärs vederlag, om egendomen med beaktande av karaktären av verksamheten hos arbetsgivaren eller en annan överlåtare av nyttjanderätt som avses i 1 mom. huvudsakligen är avsedd för gäldenärens privata bruk. Arbetsgivaren är skyldig att minst en gång i månaden, enligt det betalningsförbud som delgivits honom, betala det utmätta beloppet till utmätningssmannen. Frågan om betalningsförbud enligt detta moment kan föras

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

till domstol för avgörande så som bestäms i 9 kap. 6–13 §.

9 §

En invändning om att egendomen tillhör en utomstående förhindrar inte utmätning av egendomen, om det konstateras, att den utomstående har en ställning som grundar sig på ett förmögenhets- eller annat arrangemang vars rättsliga form inte motsvarar sakens egentliga natur eller syftemål med beaktande av att gäldenären har motsvarande bestämmanderätt som en ägare eller kan vidta motsvarande åtgärder som denne eller av de fördelar han fått och av andra motsvarande omständigheter, och den rättsliga formen uppenbart används för att undvika utsökning eller undanhålla borgenärerna egendomen. Utmätning får dock inte verkställas om en utomstående som deltar i arrangemanget gör det sannolikt att utmätningen kränker hans verkliga rätt. Utmätning får verkställas med stöd av detta moment endast om den utsökta fordran sannolikt inte annars kan indrivas hos gäldenären till fullt belopp inom skälig tid. Utmätningssmannen skall före utmätningen ge gäldenären och den utomstående samt vid behov borgenären tillfälle att bli hörda på lämpligt sätt, om det är möjligt utan att verkställigheten störs. Det som här bestäms om egendom gäller också inkomst som gäldenären dirigerar till ovan nämnda arrangemang. Frågan om huruvida utmätningen kränker den utomståendes verkliga rätt kan föras till domstol för avgörande så som bestäms i 9 kap. 6–13 §. Vad som i 3 kap. 34 e–34 g § bestäms om uppgifter om en gäldenär, gäller också uppgifter om en utomstående som avses i detta moment.

9 b §

Om en gäldenär i uppenbar avsikt att undgå utmätning arbetar utan lön i ett företag som ägs av hans make eller släkting eller som tillhör någon annan eller om han arbetar i ett sådant företag mot en ersättning som är uppenbart mindre än vad som på orten i allmänhet betalas för sådant arbete, och kan fordran inte på annat sätt indrivas hos honom till fullt belopp, skall utmät-

9 b §

Om en gäldenär i uppenbar avsikt att undgå utmätning arbetar utan lön i ett företag som ägs av hans make eller släkting eller som tillhör någon annan eller om han arbetar i ett sådant företag mot en ersättning som är uppenbart mindre än vad som på orten i allmänhet betalas för sådant arbete, och fordran inte på annat sätt kan indrivas hos honom till fullt belopp, skall utmät-

Gällande lydelse

ningsmannen, efter att ha hört gäldenären och arbetsgivaren samt vid behov också borgenären, besluta vilket belopp som utgör skälig lön för gäldenären. Utmätningen verkställs av detta belopp med iakttagande av vad denna lag stadgar om utmätning av lön. Arbetsgivaren är skyldig att minst en gång i månaden, enligt det betalningsförbud som delgivits honom, betala det utmätta beloppet till utmätningsmannen, tills han för utmätningsmannen påvisar att omständigheterna har förändrats så att det inte längre finns förutsättningar att fortsätta indrivningen enligt denna paragraf.

Föreslagen lydelse

ningsmannen, efter att ha hört gäldenären och arbetsgivaren samt vid behov också borgenären, besluta vilket belopp som utgör skälig lön för gäldenären. Utmätningen verkställs på detta belopp med iakttagande av vad som i denna lag bestäms om utmätning av lön. *Arbetsgivaren är skyldig att minst en gång i månaden, enligt det betalningsförbud som delgivits honom, betala det utmätta beloppet till utmätningsmannen, tills han för utmätningsmannen visar att omständigheterna har förändrats så att det inte längre finns förutsättningar att fortsätta indrivningen enligt denna paragraf. Det som bestäms här gäller även ett företag som tillhör gäldenären ensam, om det är klart att syftet med förfarandet är att undvika utmätning, dock inte om dividend eller någon annan motsvarande förmån kan utmätas till ett belopp som motsvarar skälig lön.*

---

*Denna lag träder i kraft den
1999.*
